

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของการศึกษา

หัวหิน-ชะอำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตากอากาศแห่งแรกของไทย เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมาแต่อดีต และได้ถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเนื่องจากมีสภาพทางธรรมชาติชายหาดทะเลที่สวยงาม มีการคมนาคมเข้าถึงสะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ ทั้งยังมีสนามบินอยู่ในพื้นที่อีกด้วย ก่อปรกับหัวหิน - ชะอำตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร โดยมีระยะทางห่างออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 200 กิโลเมตร ในรัศมีใกล้เคียงกับบางแสน พัทยา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพฯ และมีแนวโน้มการขยายตัวสอดคล้องกับแนวโน้มการขยายตัวของนักท่องเที่ยวของประเทศ คือมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2533¹ ลักษณะของนักท่องเที่ยวมีทั้งแบบค้างคืนและแบบไม่พักค้างคืน หรือที่เรียกกันว่านักท่องเที่ยว ดั้งในปี พ.ศ. 2529 - 2534 พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยสูงสุด 2,780 คน/วัน โดยในจำนวนนี้จะเป็นนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนประมาณ 60% และเป็นนักท่องเที่ยวประมาณ 40%²

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) รัฐบาลได้วางเป้าหมายที่จะวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบใน

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, พ.ศ. 2530, หน้า 2-6.

² การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สถิตินักท่องเที่ยวภาคตะวันตกของประเทศไทย, จังหวัดเพชรบุรี (ชะอำ) และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (หัวหิน), พ.ศ. 2529-2534.

³ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, หน้า 1-1.

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมทั้งด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ขึ้น จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้มีการจัดทำแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น โดยในแผนได้ระบุแนวความคิดในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว 6 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มจะจำแนกโดยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เส้นทางคมนาคมและชนิดของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว หัวหิน - ชะอำเป็นกลุ่มหนึ่งในจำนวน 6 กลุ่มที่แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวได้จัดลำดับความสำคัญให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวหลักแหล่งท่องเที่ยวชายหาด เนื่องจากมีความพร้อมทางด้านบริการการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกอันข้างสมบูรณ์ มีทรัพยากรที่ดึงดูดและสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้สะดวก อีกทั้งยังเป็นฐานที่พักของนักท่องเที่ยว

แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดให้หัวหินเป็นศูนย์กลางบริการการท่องเที่ยวเป็นชายหาดมาตรฐานแบบสงบ (Non Active Beach Resort) รองรับการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจที่ไม่ต้องการกิจกรรมมากนัก เนื่องจากสภาพความเจริญของพื้นที่และแนวโน้มในปัจจุบันได้กำหนดให้รับนักท่องเที่ยวในระดับสูงและระดับปานกลาง ส่วนชะอำเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายหาดมาตรฐานแบบสันทนาการและบันเทิง (International Standard Ocean Resort and Entertainment Area) ที่มีกิจกรรมหลากหลายทั้งบนบกและในทะเล รวมทั้งแหล่งบันเทิงต่างๆ จากศักยภาพของพื้นที่ที่กำหนดให้รองรับนักท่องเที่ยวในระดับกลางถึงนักท่องเที่ยวค้ำคั้นเป็นหลัก โดยที่หัวหิน-ชะอำเป็นพื้นที่ต่อเนื่องที่มีลักษณะคล้ายคลึงเท่าเทียมกัน แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยว จึงได้กำหนดบทบาทที่ชัดเจนของพื้นที่ย่อยทั้งสองนี้เพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขัน อีกทั้งยังเป็นการเสริมการพัฒนาซึ่งกันและกันได้อีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

การดำเนินการตามแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นซึ่งได้แก่ เทศบาลตำบลหัวหินและเทศบาลตำบลชะอำหน่วยงานเหล่านี้มีหน้าที่ในการจัดสร้างสาธารณูปโภค-สาธารณูปการที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่นการปรับปรุงถนนที่เชื่อมโยงระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เข้าสู่พื้นที่ชายหาด การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการประปาและการจัดสร้างระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย ฯลฯ การดำเนินการดังกล่าวได้มุ่งเน้นให้

⁴ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, พ.ศ. 2530, หน้า 3-106 , 4-6.

การประสานสอดคล้องตามแนวทางที่ได้กำหนดในแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานชะอำ (Tourism Authority of Thailand Cha-am office) พร้อมด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนส่วนราชการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม การดำเนินการจัดสร้างสาธารณูปโภค - สาธารณูปการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวจะประกอบกับการบังคับใช้มาตรการควบคุมการพัฒนาซึ่งได้แก่กฎหมายผังเมือง และกฎหมายควบคุมอาคารที่มีวัตถุประสงค์ในการดำรงรักษาสภาพทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในด้านการพัฒนาของภาคเอกชนซึ่งตอบสนองต่อความต้องการทางด้านที่พักของนักท่องเที่ยว จะเห็นได้ชัดถึงการก่อสร้างโรงแรมและอาคารชุดพักอาศัยซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารสูง รวมทั้งการจัดสรรที่ดิน และอาคารในลักษณะของบ้านพักตากอากาศกระจายตัวอยู่ทั่วไปตามแนวชายฝั่งทะเล การพัฒนาในระยะเวลาดังกล่าวนอกจากจะเป็นผลจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว และแนวผลักดันของการขยายตัวทางเศรษฐกิจและราคาที่ดินแล้ว การควบคุมขนาดและความสูงอาคารในระยะ 200 เมตร ตลอดแนวชายฝั่งทะเล เป็นการเร่งให้เกิดการพัฒนาที่กฎหมายควบคุมอาคารดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ ความจำเป็นในการประสานการพัฒนาของภาคเอกชนก่อให้เกิดชมรมธุรกิจท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำ (ชททช) ซึ่งเป็นการรวมตัวของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมเพื่อแก้ไขปัญหาการแข่งขันทางการค้าและเพื่อสร้างพลังต่อรองกับภาครัฐและกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ

ดังนั้นในสภาพภูมิประเทศที่มีความคล้ายคลึงต่อเนื่องของหัวหิน - ชะอำ ซึ่งมีสภาพทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ประกอบกับสภาพการเข้าถึงด้วยเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถยนต์โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) และโดยทางรถไฟสายใต้ รวมทั้งที่ตั้งของสนามบินในบริเวณกึ่งกลางของพื้นที่ทั้งสอง มีผลทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวมีการถ่ายเทตามสภาพการพัฒนาแหล่งที่พักค้างคืนอันได้แก่โรงแรม อาคารชุดพักอาศัย และบ้านพักตากอากาศ โดยภาคเอกชนซึ่งรวมตัวกันเป็นชมรมธุรกิจท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำ (ชททช) อย่างไรก็ตามภายใต้แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งแม้จะเป็นแผนรวมให้กับการพัฒนาของภาครัฐในพื้นที่ทั้งสองแต่ด้วยข้อ

⁵ กระทรวงมหาดไทย, "กฎกระทรวง ฉบับที่ 30 (พ.ศ. 2534) ออกตามความพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522", บริเวณแนวชายฝั่งทะเลชะอำ. ฉบับที่ 36 (พ.ศ. 2535) บริเวณแนวชายฝั่งทะเลหัวหิน.

จำกัดของการแบ่งเขตการบริหาร ในระดับท้องถิ่นได้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลหัวหินและเทศบาลตำบลชะอำ ในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในระดับภูมิภาคตามลำดับนั้น ย่อมจะเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ในการประสานการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการบังคับใช้มาตรการควบคุมที่จะสอดคล้องตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและการพัฒนาของภาคเอกชน

การศึกษาจึงได้มุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจต่อสภาพการดำเนินการ ตามแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐตามการแบ่งแยกด้วยรูปแบบการบริหารเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ด้วยพื้นที่ที่จำแนกออกเป็น 2 เทศบาลตำบล 2 อำเภอ 2 จังหวัด แต่โดยคำนึงถึงสภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความคล้ายคลึงและต่อเนื่องกันกลุ่มนักท่องเที่ยวและการรวมตัวกันของผู้ประกอบการโรงแรม ซึ่งเป็นภาคเอกชนจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ประสานสอดคล้องทั้งในการกำหนดบทบาท และการดำเนินการพัฒนาด้วยการดำเนินการทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการอาศัยมาตรการการควบคุม เพื่อให้การพัฒนาเกิดประโยชน์สูงสุดจากสมรรถนะของอุปสงค์จากนักท่องเที่ยว และอุปทานจากผู้ประกอบการโรงแรมหรือภาคเอกชนในพื้นที่ทั้งสอง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการดำเนินการของภาครัฐในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการของภาครัฐกับการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวของภาคเอกชน
3. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวอันเป็นผลจากการพัฒนาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งศึกษาทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาและความต้องการของนักท่องเที่ยว
5. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา และแนวทางการประสานการดำเนินการระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ได้ผลของการพัฒนาตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

ขอบเขตการศึกษา

การประสานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำจะเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นถึงการดำเนิน

การโดยภาครัฐที่ประกอบด้วยหน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยพิจารณาจากกรอบของแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในระยะการดำเนินการจากปี พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน การดำเนินการดังกล่าวจะครอบคลุมทั้งบทบาทในการจัดสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว และบทบาทของการใช้อำนาจทางกฎหมายในการควบคุมการพัฒนาของภาคเอกชน เพื่อดำรงรักษาสภาพทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของพื้นที่เทศบาลตำบลหัวหิน และเทศบาลตำบลชะอำที่ต่อเนื่องกัน จะแสดงให้เห็นถึงกำลังความสามารถในการประสานการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาของภาครัฐและภาคเอกชน การศึกษาความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชนได้แก่ผู้ประกอบการโรงแรม รวมทั้งการสอบถามถึงความต้องการ และทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาจากนักท่องเที่ยวจะทำให้ทราบถึงความเหมาะสมและแนวทางการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำ

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวฯ กับแผนและการดำเนินงานของหน่วยราชการต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการจัดสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการของภาครัฐ และการพัฒนาของภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อสร้างโรงแรม อาคารชุดพักอาศัย การจัดสรรที่ดินและอาคารเพื่อเป็นที่พักตากอากาศ รวมทั้งร้านค้าและบริการที่รองรับนักท่องเที่ยว
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ ซึ่งพิจารณาจากสถิติและข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวกับอุปทานซึ่งได้แก่ การพัฒนาของภาคเอกชนทั้งในปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมที่ตอบสนองการท่องเที่ยว
4. ศึกษาความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการและการประสานงาน เปรียบเทียบกับความคิดเห็นในด้านความต้องการ และทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งของผู้ประกอบการโรงแรม และของนักท่องเที่ยว
5. สรุปผลการศึกษาสภาพการพัฒนาและความคิดเห็นจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และ

สนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษารายละเอียดของแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้งในภาพรวมและในประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกับแหล่งท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำ
2. ศึกษาการดำเนินการของหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยการจัดสร้างสาธารณูปโภค สาธารณูปการและการใช้มาตรการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว
3. ศึกษาความสอดคล้องของการดำเนินการกับแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวฯ และการประสานงานในระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ
4. สอบถามความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวฯ การประสานงาน และทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาของภาคเอกชน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
5. สสำรวจภาคสนามเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของพื้นที่ เทศบาลตำบลหัวหินและเทศบาลตำบลชะอำ เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวกับการดำเนินการของภาครัฐ
6. ศึกษาสภาพการณ์การพัฒนาของภาคเอกชนโดยอาศัยสถิติข้อมูลของจำนวนที่พัก ร้านอาหารและบริการ เปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว
7. สอบถามความคิดเห็นจากผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม เพื่อให้ทราบถึงการตัดสินใจในการลงทุน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ
8. สอบถามความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบถึงความต้องการและทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาของภาครัฐและภาคเอกชน
9. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะในการประสานการพัฒนาระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่จะก่อให้เกิดผลสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

คำนิยามที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การนันทนาการ (Recreation) หมายถึง การทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนในช่วงเวลาว่าง นอกเหนือจากการทำกิจกรรมในหน้าที่การงาน

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการนันทนาการ (Recreation) ซึ่งเป็นวิธีการใช้เวลาว่างที่มีอยู่กระทำกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้กิจกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะมีการเดินทาง (Travel) รวมอยู่ด้วย⁶

World Tourism Organization ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ดังนี้⁷

ผู้มาเยือน (Visitor) หมายถึง บุคคลที่เดินทางไปยังประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งมีใช้ถิ่นที่อยู่โดยปกติของบุคคลนั้นด้วยเหตุผลต่าง ๆ ตามแก่กรณี แต่ทั้งนี้ต้องมีใช้เพื่อไปประกอบอาชีพหารายได้

ผู้มาเยือน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว (Tourist) ได้แก่ ผู้มาเยือนชั่วคราวโดยพำนักอยู่ในประเทศที่มาเยือนเป็นเวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมง และการเดินทางนั้นมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อการใช้เวลาว่างไปในเรื่องต่าง ๆ เช่น การหยุดพักผ่อน การหาความบันเทิง การบำรุงรักษาสุขภาพ การศึกษา การศาสนา และการกีฬา
2. เพื่อกิจกรรมทางธุรกิจ การเชื่อมญาติ การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และการประชุมสัมมนา

นักท่องเที่ยวยังมีจุดประสงค์ของการเดินทางต่างกันไป ดังนั้น จึงแบ่งประเภทของนักท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวเพื่อทำธุรกิจ (Business Tourist) หมายถึง ผู้ที่เดินทางเนื่องจากเหตุผลทางด้านธุรกิจหรือเป็นการเดินทางเพื่อการประชุม เพื่อจัดแสดงสินค้า เป็นต้น
2. นักท่องเที่ยวเพื่อเหตุผลเฉพาะ (Specific Tourist) ได้แก่ นักศึกษา นักแสวงบุญ และผู้ที่เดินทางเพื่อสนองความต้องการเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง

⁶ Fred Lawson, Manual Baud - Bovy, Tourism and Recreation Development (Boston : The Architectural Press, 1977), P. 1.

⁷ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, "วิธีการจัดทำสถิติทางการท่องเที่ยว" (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2525), หน้า 4

3. นักท่องเที่ยวเพื่อใช้เวลาว่าง (Leisure Tourist) หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อความพอใจ หรือไม่มีเหตุผลโดยเฉพาะเพียงเพื่อใช้เวลาว่างในวันหยุดเท่านั้น

นักทัศนาจร (Excursionist) หมายถึง ผู้มาเยือนชั่วคราวโดยใช้เวลาอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง (รวมถึงผู้โดยสารที่มาถึงเรือทัศนาจรด้วย)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดนิยามของนักท่องเที่ยวและวิธีการจัดหาข้อมูลสถิติเพื่อให้สอดคล้องกับองค์การท่องเที่ยวโลก ดังนี้

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ คือ ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและพำนักอยู่ในประเทศไทยครั้งหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่เกิน 30 วัน และชาวต่างประเทศเหล่านี้จะต้องเดินทางเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์อะไรก็ได้ที่ไม่ใช่มาทำงานทำ หรือหารายได้ในประเทศไทย นักท่องเที่ยวเหล่านี้มีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้คือ

1. เดินทางเข้ามาเพื่อท่องเที่ยว เยี่ยมญาติ/เพื่อน พักผ่อน การศาสนา การกีฬา การประชุม/สัมมนา การทอด
2. เดินทางเข้ามาเพื่อประสงค์ติดต่อทางธุรกิจหรือทำการค้าขาย
3. เดินทางเข้ามา และออกไปกับเรือเดินสมุทรลำเดียวกันที่แวะจอด ณ ท่าเรือ และขึ้นมาค้างคืนบนบก

สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางออกไปจากประเทศไทยแล้ว และเดินทางกลับเข้ามาใหม่ในการกลับมาครั้งที่ 2 หรือครั้งต่อ ๆ ไป หากแต่ละครั้งพำนักอยู่ในประเทศไทยเกินกว่า 24 ชั่วโมง ก็จะถูกนับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่งตามหลักเกณฑ์ที่ทุกประเทศปฏิบัติกัน

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนประเทศไทยนั้น ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือสำคัญ 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือเดินทาง (Passport) คือนักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป
2. นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือผ่านแดน (Border Pass) คือนักท่องเที่ยวที่อยู่ติดชายแดนประเทศไทย ซึ่งเข้ามาเยือนประเทศไทย และมีสิทธิ์พำนักอยู่ในประเทศไทยได้นาน 15 วัน

นักท่องเที่ยวภายในประเทศ คือบุคคลที่เดินทางออกจากถิ่นที่ตนพำนักอยู่ จากจังหวัดหนึ่งไปยังอีกจังหวัดหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับ

^a การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, "วิธีการจัดทำสถิติทางการท่องเที่ยว" (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2525) หน้า 5-8.

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ แต่มิใช่เพื่อไปทำงานหรือหารายได้ ทั้งนี้โดยจำแนกนักท่องเที่ยวไว้ 2 ประเภทคือ

1. นักท่องเที่ยวประเภทพักรแรม
2. นักท่องเที่ยวประเภทมาเข้า-เยือนกลับ

ที่พักแรมของนักท่องเที่ยว คือ สถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้พักระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะการใช้

โรงแรม หมายถึงที่พักแรมที่สร้างขึ้นเฉพาะและแบ่งเป็นห้องพัก มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว และเก็บค่าเช่าเป็นรายห้อง ขายบริการให้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นโรงแรมทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

โรงแรมขนาดใหญ่ เป็นโรงแรมที่มีห้องพักจำนวน 100 ห้องขึ้นไป มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น ห้องปรับอากาศ ห้องชุด ห้องพักผ่อน ห้องอาหาร ห้องประชุม สระว่ายน้ำ สนามบันเทิง สถานบริการต่าง ๆ ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกต่าง ๆ ตลอดจนบริการแลกเปลี่ยนเงินตรา บริการไปรษณีย์ บริการรับ-ส่ง ฯลฯ

โรงแรมขนาดเล็ก เป็นโรงแรมที่มีห้องพักต่ำกว่า 100 ห้อง มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ น้อยกว่าโรงแรมขนาดใหญ่

เกสต์เฮ้าส์ หมายถึง ที่พักที่เจ้าของสถานที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว ที่พักนี้อาจจะอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังนี้

1. ลักษณะบ้านพักที่เจ้าของจัดส่วนหนึ่งไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว

2. ลักษณะคล้ายโรงแรม แต่วิธีการและระเบียบต่าง ๆ ไม่เข้มงวดมากเหมือนโรงแรมที่พักลักษณะนี้คิดค่าบริการ 2 อัตรา คือ ถ้าค่าบริการอยู่ในอัตราสูงจะเป็นห้องพักที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ โทรศัพท์อยู่ในห้องพัก แต่ถ้าค่าบริการอยู่ในอัตราต่ำ ผู้เข้าพักจะต้องใช้ห้องน้ำและโทรศัพท์รวม

บังกาโล หมายถึง ที่พักที่จัดให้นักท่องเที่ยวพักเป็นหลัง ๆ หลังหนึ่งอาจมี 1 ห้องนอนหรือมากกว่าก็ได้ แต่ในการรวบรวมสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บังกาโลจะต้องอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น ตามชายหาด เป็นต้น หากใช้ชื่อบังกาโลแต่ตั้งอยู่ในเมืองย่านธุรกิจ จะถูกจัดรวมอยู่ในกลุ่มโรงแรม

บ้านญาติหรือบ้านเพื่อน หมายถึง ที่พักที่อยู่ในบ้านญาติพี่น้องหรือเพื่อนของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวพักโดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า

บ้านรับรองของหน่วยราชการ หมายถึง ที่พักหน่วยราชการจัดสร้างไว้ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อใช้รับรองแขกของทางราชการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับพักสถานที่พักในลักษณะนี้มักจะไม่ต้องเสียค่าเช่า

ที่พักในวัด หมายถึง ที่พักแรมซึ่งทางวัดหรือสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ได้จัดบริเวณส่วนหนึ่งให้เป็นที่พักสำหรับผู้เดินทาง และบริการโดยไม่คิดค่าเช่า นอกจากผู้เข้าพักจะทำบุญถวายวัดตามกำลังศรัทธา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ผลของการศึกษาจะทำให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินการตามแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวที่จำเป็นต่อการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งในลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวหัวหิน-ชะอำ ที่มีการแบ่งแยกเขตการปกครองทั้งในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ย่อมจะจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารและองค์กรที่เหมาะสม การศึกษาซึ่งเชื่อมโยงการพัฒนาระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนจะทำให้ทราบถึงแนวทางที่ผสมผสานระหว่างการขึ้นนำด้วยการดำเนินการทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการบังคับใช้มาตรการควบคุมโดยอาศัยอำนาจของรัฐ ผลของการพัฒนาที่เหมาะสมย่อมตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งทราบได้ด้วยผลการศึกษาความคิดเห็นและทัศนคติประกอบการสอบถามแนวความคิดของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการประสานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหัวหิน - ชะอำที่นำมาสู่ผลสำเร็จสูงสุด

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย